

Сімчук Віталій Петрович
аспірант кафедри державно-правових дисциплін
та адміністративного права
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті досліджено сутність податкової системи її стан. Розглянуто основні недоліки податкової системи та шляхи їх подолання. Зроблено висновки щодо необхідності реформування чинної податкової системи України. Визначено основні стратегічні напрями податкового реформування.

Ключові слова: податкова політика, податкова система, контролюючі органи, податковий контроль, податки.

Simchuk V. P. MAIN DIRECTIONS FOR THE REFORM OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE

The article examines the essence of the tax system of its state. The main disadvantages of the tax system and ways of overcoming them are considered. Conclusions are made on the necessity of reforming the current tax system of Ukraine. The main strategic directions of tax reform are determined.

It is determined that the main strategic goals of reforming the tax system should be aimed at increasing the competitiveness of domestic business; legalization of the shadow sector; intensification of investment processes in the economy; simplicity and clarity of tax rules for business entities; reduction of expenses of taxpayers for the calculation and payment of taxes and state for their administration; adaptation of the Ukrainian tax legislation to EU legislation; provision of conditions for voluntary compliance with tax legislation by taxpayers; introduction of the information and analytical system of the state tax service on a national scale; automation of taxation processes using modern technologies.

Key words: tax policy, tax system, control bodies, tax control, taxes.

Постановка проблеми. Податки в будь-якій країні виступають однією з найскладніших проблем економіки. Більшість розвинутих держав продовжує їх вдосконалювати шляхом зміни податкової політики. З огляду на проведення економічних реформ, Україна у цьому аспекті не є винятком. Хоча зрозуміло, що створити ідеальну податкову систему неможливо, але можна значно наблизитись до подолання існуючих проблем, максимально врахувавши сучасну специфіку економічних відносин у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності податкової системи держави, її ролі та особливостей реформування податкової системи України було присвячено багато праць як закордонних, так і вітчизняних вчених. Зокрема варто виділити праці: А.В.Гречко [1], Л.О.Миргородської [2], Н.М.Ногінової [3], О.Б.Пугаченко [5], В.Г.Баранової [4].

Формування цілей статті. Мета статті полягає у висвітленні сутності та важливості податкової системи, у визначенні її головних принципів, існуючих проблем та можливостей їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Жодна країна світу не може існувати без податкової системи, вона є основою розвитку суспільства та економічного зростання держави. Податкова система відіграє провідну роль у формуванні державних доходів, відчутно впливає на доходи юридичних та фізичних осіб. Податкова система в кожній країні є однією із стрижневих основ економічної системи. Вона, з одного боку, забезпечує фінансову базу держави, а з іншого - виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини.

На сьогодні основне завдання, це створення надійної системи оподаткування, за якої розвиватиметься підприємницька діяльність і надходження до бюджету коштів буде достатнє для задоволення державних потреб. В свою чергу податкова політика, а саме ефективність її проведення, певною мірою залежить від ступеня її відповідності потребам соціально-економічного розвитку країни та інтересам широкого загалу.

Отже, враховуючи основне завдання системи оподаткування, можна виділити такі основні принципи, на яких повинна бути побудована податкова політика:

- рівень податкової ставки повинен установлюватися з урахуванням можливостей платника податку, тобто рівня його доходів.
- оподаткування доходів має носити однократний характер. Багатократне обкладення доходу або капіталу неприпустиме.
- сплата податків має носити обов'язковий характер.

- система і процедура сплати податків повинні бути простими, зрозумілими і зручними для платників податків і податкової адміністрації.

- податкова система має бути гнучкою і такою, що швидко адаптується до мінливих економічних і суспільно-політичних потреб.

- податкова система має забезпечувати перерозподіл створюваного валового внутрішнього продукту і бути ефективним інструментом державного регулювання економічної політики [6, с. 63].

Податкова система є різновидом відкритої динамічної системи, яка являє собою сукупність законодавчо встановлених у країні податків. Її відкритість означає необхідність аналізу, передусім зовнішніх чинників, під впливом яких відбувається її становлення. Вимога системності полягає у тому, що податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому та її окремим елементам. Системний підхід означає, що мають реалізовуватися обидві функції податків: і фіскальна, і регулювальна. З позиції фіскальної функції податкова система має забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету, з позиції регулювальної – забезпечувати державі можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства.

На відміну від фіскальної функції, властивої податкам за будь-яких умов, регулююча функція податків забезпечується лише при цілеспрямованому використанні податкових важелів як засобів стимулювання чи стримування соціально-економічного розвитку економіки.

Податкова система, в першу чергу повинна включати досить широке коло податків різної цілеспрямованості, оскільки на практиці неможливо щоб одночасно в одному податку цілком реалізувалися обидві функції [7, с. 20].

Що стосується нормативно-правової бази оподаткування, то на сьогодні її стан є складним, неоднорідним та нестабільним, а окремі законодавчі норми – недостатньо узгоджені, інколи суперечливі. Питання оподаткування і досі регулюються не тільки законами, а і декретами Кабінету Міністрів України, указами Президента України. Через наявність у законодавчих актах норм непрямой дії значна кількість питань у сфері оподаткування регулюється підзаконними актами. Такий стан правової бази може бути виправданий на початковому етапі формування податкової системи, однак неприйнятний на цьому етапі розвитку економіки.

Також, сучасний стан податкової системи погіршився застосуванням спрощеного режиму оподаткування суб'єктів малого підприємництва, а саме це призвело до викривлення мотивації підприємницької діяльності, зокрема незацікавленість суб'єктів господарювання у зміні свого статусу як суб'єктів, які мають право використовувати спрощені системи оподаткування, що уповільнює їх розвиток та зростання обсягів діяльності, призводить до дроблення деяких середніх підприємств; створення умов для побудови схем уникнення оподаткування внаслідок нечіткого законодавчого регулювання спрощеної системи оподаткування; використання суб'єктів малого підприємництва, що застосовують спеціальний режим оподаткування, у схемах мінімізації податкових зобов'язань підприємств, які працюють у загальному режимі оподаткування.

Негативну роль відіграє велика кількість недостатньо врегульованих питань оподаткування, наприклад, питання оподаткування доходів від інтелектуальної власності та незалежної професійної діяльності, призводить до втрати надходжень податку з доходів фізичних осіб.

Не менш проблематичним є діяльність контролюючих органів податкової політики, які в свою чергу мають різну природу напрямів контрольної діяльності, що в свою чергу негативно відображається на податковій системі в цілому.

Таким чином, податкова система потребує реформування у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку, сприяння сталому економічному зростанню шляхом лібералізації податкової системи на основі виваженої інвестиційно-інноваційної політики, забезпечення достатнього обсягу сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів на основі проведення збалансованої бюджетної політики, встановлення ліберального відношення до платників, які сумлінно виконують свої податкові зобов'язання, і посилення відповідальності за несплату податків [8].

Реформування податкової системи повинно базуватися на таких вимогах, як прозорість та повнота сплати податків, стабільність та рівномірність податкових надходжень до державного бюджету, їх зростання за рахунок розширення бази оподаткування та легалізації тіньового сектору економіки, врахування суперечностей між загальнодержавними та місцевими інтересами, наукова обґрунтованість податкових ставок та простота залежно від ступеню впливу інвестора на об'єкт інвестування не тільки через підконтрольну частку дасть можливість користувачам фінансової інформації більш поглиблено аналізувати фінансову звітність, та здійснювати зважені економічні рішення.

З огляду на вищезазначене, основні стратегічні цілі реформування податкової системи, повинні бути направлені на підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу; легалізацію тіньового сектору; активізацію інвестиційних процесів в економіці; простоту та зрозумілість податкових норм для суб'єктів господарювання; скорочення витрат платників на нарахування і сплату податків та держави на

їх адміністрування; адаптацію податкового законодавства України до законодавства ЄС; забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків; запровадження інформаційно-аналітичної системи державної податкової служби в національному масштабі; автоматизації процесів оподаткування із застосуванням сучасних технологій.

Отже, можна виділити основні завдання податкової реформи:

– удосконалення інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом, відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань. Встановлення чітких правил регулювання взаємних зобов'язань держави і платників податків, дієвого контролю за їх дотриманням;

– підвищення регульовального потенціалу системи оподаткування на основі запровадження інноваційно-інвестиційних преференцій;

– підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, покращення адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків, формування доходів бюджетів усіх рівнів на основі проведення збалансованої бюджетної політики на середньострокову перспективу;

– поетапне зниження податкового навантаження на платників;

– стимулювання зміцнення позицій вітчизняного бізнесу в конкурентній боротьбі за рахунок зменшення частки податків у витратах;

– зближення податкового та бухгалтерського обліку;

– забезпечення проведення заходів щодо легалізації доходів та майна, отриманих з порушенням податкового законодавства.

Відповідно, податкове реформування не може оминати податковий контроль.

Податковий контроль є невід'ємною частиною фінансового контролю, однією з найважливіших функцій управління, що складається з трьох взаємозалежних елементів: прогнозування (планування), регулювання та контроль. Дієвість податкового контролю залежить від ефективного планування податкових перевірок суб'єктів фінансово-господарської діяльності. У сфері податкового контролю об'єктом впливу є відносини, які виникають між державою та платниками податків з приводу сплати ними податків та платежів до бюджету. Результатом такого впливу має бути: формування загальнодержавного грошового фонду, створення сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності та регулювання соціально-економічного життя суспільства.

Удосконалені процедури податкового контролю, на нашу думку, сприятимуть зменшенню державного втручання у підприємницьку діяльність та звуженню тіньового сектору економіки, виконання податковими органами своїх контрольних функцій у відповідності до вимог Конституції України, налагодженню партнерських взаємовідносин між податковими органами та платниками податків. Всі ці чинники позитивно вплинуть на динаміку економічного зростання в Україні та підвищать соціальну та політичну стабільність в державі.

Отже, до стратегічних напрямів розвитку контролюючих органів у сфері оподаткування, слід віднести:

– удосконалення законодавства, яке орієнтоване на розвиток регулюючої функції, спрощення, стабільність і передбачуваність податкового законодавства, введення обов'язкової перевірки ефективності запропонованих законів за допомогою імітаційної моделі;

– знову, наголошуємо на розширенні бази оподаткування, яке дасть змогу зменшити податковий тиск на платників податків та підвищити добровільну сплату податків, що збільшить надходження до бюджету;

– інформаційне забезпечення, розширення якого для кожної ланки податкової служби надасть можливість автоматизувати процес оподаткування, ефективніше використовувати наявні людські ресурси, погоджувати дані з різних джерел з метою виявлення ухилень від сплати податків;

– підвищення ефективності перевірок, що дасть можливість за рахунок автоматизованого відбору платників для документальних перевірок підвищити ймовірність виявлення ухилень від оподаткування при загальному зменшенні кількості перевірок та перевіряючих.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що побудована в Україні система податкового регулювання, вичерпала свої можливості позитивного впливу на господарські процеси, і в силу своєї фіскальної орієнтованості стала перешкодою на шляху подальшого зростання економіки України. Це свідчать про необхідність реформування податкової системи. Метою реформування податкової системи є приведення її у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку, сприяння сталому економічному зростанню на основі вираженої інвестиційно-інноваційної політики, забезпечення достатності сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів.

Список використаних джерел:

1. Гречко А.В. Перспективи реформування податкової системи України в умовах євроінтеграції / А.В.Гречко // Проблеми економіки. – №3. – 2014. – С. 60–70.
2. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: навч. посіб. / Л.О. Миргородська – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
3. Ногінова Н.М. Необхідність реформування податкової політики України в умовах євроінтеграції / Н.М. Ногінова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць; ред. кол.: І.Д. Пасічник, О.І. Дем'янчук. – Острог: вид-во націон. ун-ту «Острозька академія», 2014. – Випуск 25. – С.141–145.
4. Податкова система: Навчальний посібник / В.Г.Баранова, О.Ю. Дубовик, В.П. Хомутенко та ін.; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с
5. Пугаченко О.Б. Діяльність податкових органів у зарубіжних країнах /О.Б. Пугаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22%282%29_ekon/stat_20_1/28.pdf
6. Соколовська А.М. Податкова політика в Україні у контексті її впливу на розвиток економіки / А.М.Соколовська // Фінанси України. - 2006. - № 9. - с.65
7. Ревун В.І. Про реформування й модернізацію податкової системи / В.І. Ревун // Фінанси України. - 2006. - № 6. - С.27.
8. Податкова система в Україні та податкова політика на сучасному етапі [Електронний ресурс] - режим доступу: bagato-referativ.com.ua

Стаття надійшла до редакції 8.11.2017

УДК 342.922:346.7

Ткаченко Олександр Юрійович
аспірант Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ: ПРАВОВА СКЛАДОВА

Проаналізовано існуючі доктринальні підходи щодо визначення поняття «адміністративно-правовий механізм» та сформована авторська позиція щодо розуміння зазначеного поняття. Позиція поширена на з'ясування змісту поняття «адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики у паливно-енергетичній сфері України». Встановлено та висвітлено основні елементи загальної характеристики адміністративно-правового механізму реалізації державної політики у паливно-енергетичній сфері України. Визначено структуру зазначеного механізму, а також місце й значення адміністративно-правової складової механізму у створенні необхідних правових умов для ефективного функціонування паливно-енергетичної сфери України. Запропоновано перелік достатніх умов для розвитку зазначеної сфери, які зумовлюють визначення відповідних особливостей правової складової адміністративно-правового механізму реалізації державної політики у паливно-енергетичній сфері України.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, реалізація державної політики, паливно-енергетична сфера України, адміністративно-правове забезпечення, правова складова механізму, децентралізація, Енергетичне Співтовариство.

Tkachenko O.Y. ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISM FOR REALIZATION OF THE STATE POLICY IN FUEL AND ENERGY SPHERE OF UKRAINE: LEGAL COMPOSITION

The existing doctrinal approaches to the definition of the "administrative-legal mechanism" and the author's position concerning the understanding of this concept have been formulated. The position is widespread to clarify the content of the concept of "administrative and legal mechanism for the implementation of state policy in the field of fuel and energy complex of Ukraine". The basic elements of the general characterization of the administrative-legal mechanism of the state policy implementation in the fuel and energy sector of Ukraine are established and elucidated. The structure of the indicated mechanism, as well as the place and importance of the administrative and legal component of the mechanism in creating the necessary legal conditions for the effective functioning of the fuel and energy sector of Ukraine, are determined. A list of sufficient conditions for the development of this sphere is proposed, which determine the corresponding features of the legal component of the administrative and legal mechanism for implementing the state policy in the fuel and energy sector of Ukraine.

Key words: administrative-legal mechanism, realization of state policy, fuel and energy sphere of Ukraine, administrative and legal support, legal component of the mechanism, decentralization, Energy Community.